

foto Ronald Messemaker

Rietlandbeheer: niet vasthouden maar meebewegen

Natuurmonumenten wil de soortenrijkdom van rietlanden verhogen door een beheer dat aansluit bij de natuurlijke successie. Dat is de kern van de pas verschenen rietlandnota. **Beheerteammedewerker Martijn van Schie** is zelf groot voorstander van dit concept. “Het successievolgend beheer is de enige manier om de soortenrijkdom van rietlanden veilig te stellen.”

— Annemiek Boosten (Natuurmonumenten)

> RIETLAND VORMT EEN ONDERDEEL van een dynamisch landschap. Het ontstaat uit of langs het open water en als beheer achterwege blijft, groeit het van een jong en nat stadium door tot struweel of bos. In het verleden was het beheer er vaak op gericht om een bepaald rietlandstadium zo lang mogelijk te behouden. Nu kiest Natuurmonumenten voor een beheer dat aansluit bij de natuurlijke successie. Dit is het uitgangspunt van de nota 'Rietlandbeheer bij Natuurmonumenten' die dit jaar verschenen is.

Nederland heeft een internationale verantwoordelijkheid voor het beheer van rietland. Veel van de rietlanden zijn vanwege het voorkomen van zeldzame flora- en faunasoorten of habitattypen aangewezen als Natura 2000-gebied. Het merendeel van het rietland in Europa groeit op minerale ondergrond. Slechts een klein deel komt voor op veen en dit is vrijwel beperkt tot Nederland. Van de circa 15000 ha rietland in Nederland ligt ruim 3300 ha in gebieden van

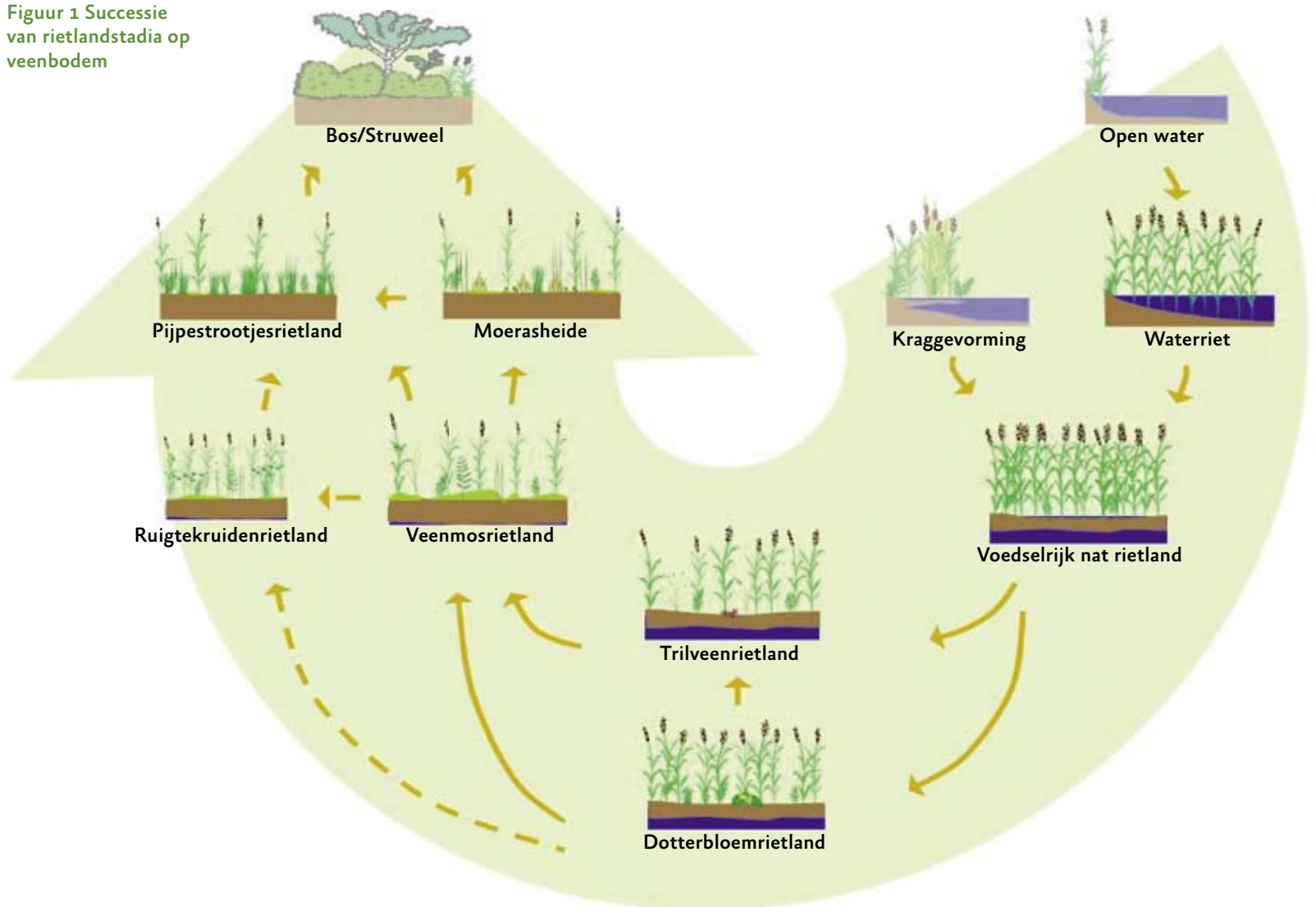
Natuurmonumenten. Denk bijvoorbeeld aan Nieuwkoopse Plassen, Vechtplassen, Naardermeer, De Wieden (op veen) en Korendijkse Slikken, Dintelse Gorzen, Zwarte Meer en Harderbroek (op minerale bodem). Het belangrijkste doel van de rietlandnota is het verhogen van de natuur- en landschapswaarden in de rietlandgebieden. Daarnaast wil Natuurmonumenten een eenduidige aanpak van het rietlandbeheer realiseren. Deze is onder meer nodig voor een goede samenwerking met de rietsnijders. Nu zijn er nog te veel verschillen tussen de beheereenheden. Zo is bijvoorbeeld het branden van riet en het oogsten van veenmos in het ene natuurgebied wel nog toegestaan en in het andere juist niet.

Meebewegen

Binnen het rietland zijn verschillende stadia te onderscheiden die elkaar opvolgen bij verdergaande successie (figuur 1). Het verloop van de successie is vooral afhankelijk van de abioti-

sche omstandigheden. Bij elk rietlandstadium wordt een beheervorm gekozen die het best past bij de flora- en faunasoorten die in het rietland of omgeving voorkomen of te verwachten zijn. Dit beheer is meestal een vorm van maai-beheer: wintermaaien voor behoud van het rietland, zomermaaien voor omvorming naar hooiland of periodiek maaien voor ontwikkeling van overjarig riet. De gekozen beheervorm zorgt voor optimalisatie van de (potentieel) aanwezige natuurwaarden. Het doel is om verschillende rietlandstadia tegelijkertijd aanwezig te hebben in een gebied, omdat de biodiversiteit dan het hoogst is. Op dit moment komen vooral veel oude stadia voor zoals ruigtekruidenrietland, veenmosrietland en pijpenstrootje-rietland. Om de verscheidenheid te verhogen is er de komende decennia veel aandacht voor het ontwikkelen van jong rietland. Hiervoor is vaak cyclisch beheer nodig zoals het opengraven van oud rietland of bos tot water. Het verlandingsproces kan dan opnieuw beginnen. Ook met

Figuur 1 Successie van rietlandstadia op veenbodem

herstelbeheer zoals plaggen of begreppelen kan jong rietland ontwikkeld worden.

De Nieuwkoopse Plassen is een laagveengebied dat voor een groot deel uit rietland bestaat. De afgelopen jaren heeft het beheerteam verschillende aanpassingen in het beheer doorgevoerd en plannen gemaakt voor de toekomst. "De rietlandnota bevestigt dat we op de goede weg zijn", zegt Martijn van Schie. "De uitgangspunten zijn niet compleet nieuw. Maar doordat ze nu duidelijk en in samenhang beschreven zijn, geeft dat ons wel handvatten om het beheer aan te scherpen. In de Nieuwkoopse Plassen is de waterkwaliteit de laatste jaren sterk verbeterd. Dit zien we in het veld terug doordat galigaan weer kan kiemen en doordat op steeds meer plekken krabbenscheer- en kranwervegetaties voorkomen. Dit is dus een goed moment om jong rietland te gaan ontwikkelen, want alleen bij een goede waterkwaliteit kunnen bijzondere rietstadia, zoals trilveen, ontstaan. Dit jaar starten we met het vergraven van 11 ha oud bos en rietland tot open water, zodat hier het verlandingsproces opnieuw kan beginnen."

Meer overjarig riet

Vaak bestaat het beheer van een rietland uit een jaarlijks wintermaaibeheer. Maar voor de natuurwaarde is dat niet altijd het beste. Door het riet elke winter te maaien is het in het voorjaar niet geschikt als broedbiotoop voor moerasvogels. Deze zijn juist gebaat bij overjarig riet waar zij hun nest in kunnen bouwen. En liefst ook nog riet dat met de voeten in het water staat. Natuurmonumenten wil het leefgebied van bedreigde moerasvogels uitbreiden. Het jaarlijks wintermaaien moet

dus her en der plaats maken voor een periodiek maaibeheer, waarbij het riet een keer in de 2 tot 5 jaar gemaaid wordt. Hier komt ook een goed waterbeheer bij kijken: liefst een meer natuurlijk peil, 's winters hoog en 's zomers laag. Dit in tegenstelling tot een vast waterpeil (zomer en winter zelfde peil) of een omgekeerd waterpeil (zomer hoog en winter laag) waarvan in de meeste moerasgebieden sprake is.

In Nieuwkoop geldt de doelstelling voor overjarig riet vooral voor de natuurontwikkelingsgebieden in de omgeving. "In het plassen-gebied zelf hebben we een heel mooi stuk nat overjarig rietland met soorten als snor, porseleinhoen, waterral en roerdomp. Er is te weinig ruimte om dit verder uit te breiden. Dat zou ten koste gaan van het rietland dat botanische waarden heeft. Daarom mikken we voor het overjarig riet op nieuwe natuurgebieden zoals de Groene Jonker en de Meijegraslanden. Je ziet dat deze gebieden na inrichting een enorme aantrekkingskracht hebben op moerasvogels ... en op vogelaars."

Van rietland naar hooiland

Voor de natuurwaarde van bepaalde rietlandstadia is het beter als deze in de zomer gemaaid worden in plaats van in de winter. Hierdoor verdwijnt het rietland en ontstaat een hooiland dat meer kansen biedt voor de ontwikkeling van bijvoorbeeld dotterbloem-, trilveen- of moerasheidevegetaties. Deze omvorming van rietland naar hooiland lijkt eenvoudig maar is dat in praktijk niet. Het jaarlijks wintermaaibeheer is verpacht aan een rietsnijder die het gemaaide riet verkoopt als product voor dakbedekking. Het is voor Natuurmonumenten een relatief goedkope vorm van beheer. Het zomer-

maaien gebeurt in eigen beheer. Het is een stuk duurder, maar er zijn ook hogere natuurwaarden aan gebonden en de hoop is dat hier ook een hogere subsidie tegenover komt te staan. Het vergt dus een goede samenwerking met de rietsnijders om deze omvorming te realiseren.

In dit Vakblad verscheen eerder een artikel over de impuls voor rietsnijders en natuur in Weerribben-Wieden. Hier wordt extra geld ingezet om wintermaaibeheer om te zetten in zomermaaibeheer, waarbij de rietsnijders ook in de zomer een rol gaan vervullen in het beheer. In de Nieuwkoopse Plassen is er geen extra geld beschikbaar. Realisatie van het zomermaaibeheer hangt grotendeels af van de beschikbare financiën via de Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL). Martijn van Schie: "Een deel van onze rietsnijders heeft de ambitie en de wil om mee te werken aan het omzetten van rietland in hooiland. Dat is een belangrijke voorwaarde. 20 ha rietland is inmiddels omgevormd tot hooiland. Om dit verder uit te breiden, zal er ook een goede vergoeding tegenover moeten staan. Bovendien zijn er extra investeringen nodig, denk aan aanpassing van maaimachines, boten en verwerking van het vrijkomende maaisel."

Optimalisatie

Natuurmonumenten gaat het beheer van haar rietlandgebieden optimaliseren door schadelijke maatregelen af te bouwen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het gebruik van bestrijdingsmiddel MCPA, volleveldsbranden en veenmostrekken. Deze maatregelen zijn gekoppeld aan het gebruik van het rietland door een rietsnijder. MCPA wordt toegepast om haagwinde te bestrijden, een soort die vanwege de groei-

ADVERTENTIES

Slim werken met zzzp'ers

Bezoek ltozzp.nl en vind dé marktplaats met vraag en aanbod van agrarische zzzp'ers en opdrachten.

LTO ZZZP

LTO ZZZP is een initiatief van de LTO organisaties.

PARKBANKEN

"Standaard", "de Luxe" en "Robuust" in Robinia acacia, tamme kastanje en inlands eiken.

Blessing Timbers
Postbus 245, 1270 AE Huizen
Tel.: 035-5251079, Fax: 035-5261111
Mobiel: 06-53385977

**BLESSING
TIMBERS**

WWW.BLESSINGTIMBERS.NL

- Park-/bos-banken
- Picknick-tafels
- Slagbomen
- Aankoop rondhout

wijze extra werk oplevert bij de rietoogst. Vollevelds branden is het na de oogst van het riet verbranden van de achtergebleven kruiden en grassen door het veld in zijn geheel af te branden. Dit is een makkelijke manier om de resterende vegetatie af te voeren, maar het branden is nadelig voor de flora en fauna. Veenmostrekken is het oogsten van veenmos voor verkoop in bloemstukjes of verpakkingsmateriaal voor bloembollen.

foto Ronald Messenmaker

Het beheerteam Nieuwkoopse Plassen is het afgelopen jaar gestart om het gebruik van MCPA te verminderen. "Wij hebben de aanpak besproken met de rietsnijders. Het signaal is goed opgepakt. We verwachten een flinke afname van het MCPA-gebruik door een beperkte vergunningverlening vergezeld met controles in het veld." Het stoppen met volleveldsbranden heeft financiële consequenties. Een deel van de oplossing zit in een reële beheervergoeding vanuit SNL zodat in plaats van branden afvoer van het materiaal mogelijk is. De rietlanden die nog volleveldsgebrand worden, zijn oude stadia die op de nominatie staan voor cyclisch beheer. Door deze weer uit te graven is de cirkel rond en kan verlanding opnieuw beginnen.

Het tempo en de mate waarin Natuurmonumenten de doelen voor de rietlanden kan realiseren, is voor een groot deel afhankelijk van overheidsgeld voor inrichting en beheer. De ambities zijn duidelijk. Nu het geld nog.<

Annemiek Boosten,
a.boosten@natuurmonumenten.nl

Ambitie

De belangrijkste doelen van de nota 'Rietlandbeheer bij Natuurmonumenten' zijn:

- Meer jonge, natte rietlandstadia door herstelbeheer en cyclisch beheer om het duurzaam voortbestaan van alle rietlandstadia te garanderen;
- Meer zomermaaien (hooiland) van botanisch waardevolle rietlanden;
- Meer periodiek maaien van rietlanden voor moerasvogels;
- Kwaliteitsverbetering van jaarlijks in de winter gemaaid rietland door afbouw van schadelijke maatregelen (bijv. veenmostrekken, branden, gebruik bestrijdingsmiddelen);
- Meer natuurlijk waterpeil en verbetering waterkwaliteit.

ADVERTENTIE

Arfman Hekwerk B.V.
Ondernemersweg 15
7451 PK Holten
Tel 0548 36 29 48
Fax 0548 36 50 42
Internet www.arfman.nl
E-mail info@arfman.nl

Vakmanschap voor veiligheid van mens en dier

....al ruim 35 jaar

Uw specialist in:

- Landschappelijke afrasteringen
- Kleinwild- c.q. dassentunnels en grofwildtunnels
- Inrichting van begrazingsprojecten
- Wild- en veeroosters
- Industriële en paneelhekwerken
- Rasterplannen en bestekken
- Verkoop van afrasteringsmateriaal

Dealer van producten ter voorkoming van fauna-verkeersslachtoffers, zoals wildreflectoren (WEGU), Duftzaun en Kitzrettung (Hagopur)

Silve Bureau voor Onderzoek
Advies en Informatievoorziening in
Bosbouw en Natuurbeheer

Generaal Foulkesweg 39 • 6703 BL Wageningen • T: 0317 418962 • E: post@silve.nl • Website: www.silve.nl